

Historieta de la cançó del porró i de l'última persona que el ballava aquí a Solsona

Es ballava amb el porró ple de vi al cap, i si durant la cançó no en queia guanyava la partida o el premi i es donava beure al públic, però si queia, com que el porró es trencava, ningú no en podia beure i es feia molta gresca.

Les estrofes de la cançó eren bastant "verdes" i tenien un sentit d'immoralitat.

Perquè tingui tot el sentit d'exemplaritat li he modificat alguns versos.

A dalt de la muntanya
el cucut hi ha cantat.
Quan les dones portin llana
els homes farem bondat.

L'ofici dels traginers
ens el va inventar Déu.
En fer el món del no-res
es començà a anar a peu.

La nostra satisfacció
que del tot ens ha agradat
és que tinguem per patró
Sant Antoni, abat.

Al gloriós Sant Antoni
quan vivia al desert
hi anava el dimoni
i li feia un gran concert.

Amb tota la intenció
que anés al costat seu
li feia molta por
perquè s'apartés de Déu.

Com que era Sant Antoni
un model de santedat,

per això el dimoni
en sortí ben fracassat...

La dita d'un traginer
estava molt enfadat
ja que la seva muller
se li aixeca tard.

Aquesta informació
li donaren uns veïns,
posant la desunió
i que anés pels mals camins.

Estava tan enfadat
que un dia tot decidit
moments abans de marxar
li va posar foc al llit.

Del poble n'eren a prop,
a "foc" varen tocar.
Digué: "Anem al bosc,
la dona ara s'aixecarà".

I l'anaren a avisar
donant-li la trista sort:
la casa es va cremar
i la dona també ha mort.

Es tira el traginer
a la desesperació
i tot plorant digué:
"El culpable sóc jo".

Aquella gent dolents
que hi tenia amistat

aquells crítics moments
el deixaren abandonat.

Els que donen mals consells
provoquen terribles danys,
posen grans desgavells
i donen tristos desenganys.

Farem la historieta de la persona que ballava el ball del Porró a Solsona.

En Pere Espinal i Bauló nasqué a Sant Quirze de Basora el dia 5 de setembre de 1854, quan feia dos mesos que el seu pare, que feia de traginer, havia mort de la pesta del còlera. Li seguí l'ofici, ja que el feien els seus avantpassats des d'unes sis generacions enrera.

A causa de la guerra, els carlins van fer seguir els traginers d'allà, i els van fer travessar els rius Ter, Llobregat i el Cardener, fins arribar a la ciutat de Solsona. Descarregaren els "matxos" a la plaça de Sant Joan i van ser ben acollits per la família Muixí, a casa seva, a la placeta de Sant Salvador, número 11. Els traginers anaren a descansar, però el Pere i el noi de la casa Muixí anaren a fer un tomb per la ciutat. Aquell noi més tard va ésser el senyor metge Muixí.

Es va fer una comèdia a la plaça Major i el ball del Porró. Donaven cinc pessetes a qui sabés ballar-lo sense que li caigués del cap el porró ple de vi. El Pere el va ballar i va guanyar les cinc pessetes. Li va fer tanta gràcia, que el ballava sempre que es trobava content, i cada any per la festa de Sant Antoni. Un dels caps dels carlins va dir a en Pere que podien anar a casa i que passessin per la fonda, per donar-los les pessetes que els havien promès.

La fonda era a la plaça de Sant Joan, on ara és la casa Jalonch.

Cap al tard, hi anaren, i un guàrdia, tot disparant un tret a l'aire, els va dir: "Si voleu cobrar, us pagarem amb això". Quedarem tan espantats, els traginers, que marxaren de la ciutat com si el dimoni els empaités; i com que no eren pràctics del país passaren la nit a la capella de Santa Magdalena, al costat del cementiri. En arribar el dia, van prendre el camí per retornar a casa seva. Abans de fer-ho, en Pere va dir: "Solsona, bonica terra! Solsona, adéu-siau.

Si hem vingut en temps de guerra, tot cas que hi torni, que hi hagi pau. Sant Antoni gloriós, mireu les nostres necessitats, que amb els matxos i el gos retornem a casa plegats, i guardeu-nos de tot mal". I resà un parenostre als difunts. I qui li havia de dir que seria enterrat aquí! Passaren molts dies fora de casa, entre moltes calamitats i passant molta por.

Al Pere li passaren els anys fent de traginer, amb alegries, penes i desenganys, i estava especialitzat en desemboscar peces per la via del tren. Per això, l'any 1910, l'Alter de Manresa el va contractar per treure les peces del bosc de la Salada de Lladursi. En tornar a Solsona es trobà amb el senyor metge Muixí i altres persones, coneguts d'aquell dia dels carlins. En tingueren tanta alegria, que amb acompanyament d'acordions els ballà, i van cantar el ball del Porró a la plaça Major. I es va fer un pregó perquè la gent anés a la festa, i donaren gran animació les morisques i els picarols que feien portar als matxos, cosa que aquí no s'hagué vist. Tenia un gos molt bonic, i en preguntar-li el nom els contestava: "Per què?" La gent s'enfadava, pensant que no els volia dir el nom, fins que van saber que el gos del traginer es deia "Perquè". El senyor metge Muixí li lliurà els estables de la seva casa pairal a la placeta de Sant Salvador, i un pis a casa seva, al carrer de Llobera.

A principi de segle, la família Muixí es trasllada al carrer de Llobera, i en Josep Muntada va establir el primer cafè a Solsona a la casa Muixí, a la placeta de Sant Salvador, amb el nom de Cafè del Bon Josep.

El senyor metge Muixí parla amb l'Isidre Guitar, o el Galtanegra, que parlés amb el bon Josep perquè es traslladés a prop del portal del Pont, que li seria un gran bé per a ell i les persones que arribaven en les tartanes de Manresa, i el Bon Josep es decidí a fer el trasllat. Així, el senyor Muixí pogué lliurar el pis al traginer.

L'any 1911, mentre dormia a la menjadora a la Salada vella, una rata li donà una esgarrapada al nas. El senyor Muixí el va acompanyar a Manresa, i després a Barcelona, per guarir-lo, però li quedà un forat damunt del nas.

Un dia, tot parlant al portal del Pont, li digueren: "Què feu, Pere?" i ell els contestà: "Què hi farem! He arreplegat una caritat, i des d'ara em podreu dir el Nas Ratat". Aquest nom va fer tanta gràcia a la gent, que tant el seu fill Jaume com els seus fills encara els van dient.

Un any després, la seva dona, Cerila, va morir. Llavors el Pere i el seu fill Jaume, que també feia de traginer, anaren de dispesa a cal Jaumet Xic, que en aquell temps feia d'hostal. L'any 1915 el seu fill es va casar amb Rosa Vila i Camprubí, de Callús, i retornaren a casa.

En Pere respectava totes les festes anyals i la seva fe era gran per Sant Antoni abat, el dia 17 de gener. A la vigília portava dos ciris al sant, a la catedral, els comprava a ca l'adroguer nou, i li costaven un duro. I ja tenia dit a mossèn Bernat Font, capellà de cal Poldo, que conservava les típiques tradicions de Solsona i el culte a Sant Antoni, que els posés per celebrar la santa missa solemne que feia fer el gremi de traginers, i les altres misses que s'hi deien. Al vespre acompanyava amb llum la bonica cercavila que recorria els carrers de la ciutat. El dia de la festa les dues orquestres Els Planetes i Els Rampillaires recorrien la ciutat a tocar "diana", i en passar per la placeta de Sant Salvador en Pere els tenia preparats un braser de foc, coca i el porró a casa seva, i els deia: "Pugeu, que us escalfareu". Quan ja s'havien escalfat, tocaven i ell ballava amb el porró al cap; algunes persones del barri cantaven la cançó i s'hi ajuntaven els camàlics, que la cantaven bastant "verda" i aprofitaven aquella ocasió per acabar-se la barreja del porró.

En Pere acompanyava els músics fins al davant de cal Pellicer i hi feien una tocadeta. Ell anava a l'església dels frares dominics a confessar-se i a combregar, i si li preguntaven on anava, ell els deia: "Amb els frares blancs, que m'escombrin la xemeneia".

La placeta de Sant Salvador sempre ha tingut gent molt alegre, i en tractar-se de fer una festa o alguna brometa, la preparaven amb gran il·lusió i animació. I tenien dues personalitats de gran cultura: el decorador i el pintor en Pau Grifell i el veterinari en Joan Pellicer, que feien molt respecte.

L'any 1924 feren una brometa al Pere el dia de la festa dels traginers: amb un lluït pas de poble l'acompanyaren de casa seva als dominics. En recompensa d'aquest fet, el dia de la festa del carrer del mateix any, digué als músics que pugessin a casa seva, i allí feren una bonica tabolada, amb concert i el ball del Porró.

Anava a casa del pendonista a fer el tragueta i conversar amb el gremi; anava a missa a la catedral. Pel que fa a la música, anava al concert-vermut que cada any s'oferia en un dels cafès que ara ja no existeixen: el cafè del Sala, a la plaça de Sant Roc, a la casa

Cirera, al cafè del Ros, al carrer de Sant Cristòfol, a cal Pixarada, a la plaça Major, Cantàbric, a l'Ateneu, al carrer del Castell ara Caixa de Catalunya, al cafè del Jaumar, dalt del Camp, i al cafè del Met, al Portal del Pont.

A la tarda, després de la benedicció i dels Tres Tombs, feia caritat al sant, recollia un grapadet de pa beneït i el donava als matxos i al gos. Començat ja el ball de la tarda, pujava a la sala de l'Ateneu amb el seu porró de barreja i era rebut amb grans aplaudiments. Ballava, i quan el porró es buidava, el tornava a omplir i tornava a ballar.

La gent li deia: "Amb la vostra brometa ens engatarem", i ell els contestava: "El que us farà anar pel mal camí serà el que veureu abans d'anar a dormir". Després de la bonica cercavila amb els animals guarnits, que es feia al vespre, anava a prendre cafè i després, tranquil·lament, a dormir.

Per la festa del seu patró, de 1928, ja no anà a la sala de l'Ateneu a fer la seva brometa. El pintor Silvestre Grifell digué al veïnat: "El Pere Nas Ratat fa molt mala cara, ja no té la il·lusió dels altres anys. Podria molt bé ser que per a ell fos l'última festa de Sant Antoni".

El dia 20 de febrer es posà greument malalt. El 26, les manadores cantaven pels carrers de la ciutat: "Homes i dones, combregaran al Pere Nas Ratat; ja hi sentireu a tocar". Li portaren Nostre Senyor amb l'assistència d'una gran gentada, i el capvespre del dia 29 lliurà la seva ànima a Déu, als 74 anys.

En aquella casa on li donaren acolliment per la guerra dels carlins, en tornar a Solsona hi passà la seva vellesa fins a l'últim moment de la seva vida. Ell fou l'última persona que va ballar i cantar la cançó del porró aquí a Solsona.

D'altra banda, el seu fill Jaume va ser l'últim traginer de la nostra ciutat, ja que va tancar la porta d'aquest ofici el dia 25 d'octubre de 1960.

Un ball, una cançó, un ofici que ens han dit adéu i només són record del passat, però que foren vida en l'ahir d'aquesta mítica ciutat solsonina, de què els Espinal en foren protagonistes. Sigui aquest el nostre reconeixement.

A Solsona, el dia 17 de gener s'havia considerat com la festa major d'hivern. El fet que ja no sigui dia festiu i la progressiva pèr-

dua d'animals en les tasques pageses, ha fet recular la seva importància, encara que hi hagi hagut interès i intents que no quedi en l'oblit, mal sigui celebrant-la en un diumenge proper a la festivitat.

L'any 1964 encara es va fer una bona festa, amb carretelles i carros antics. Encetava la comitiva el carro de les escombraries i seguien tots els carros que tenia l'Ajuntament, a més de carros de vela i animals que hi van participar; tancava la comitiva el carro dels camàlics.

Per la festa de Sant Antoni era el dia que a l'església s'encenien més ciris, prova de la devoció dels vilatans vers el seu sant. A més, els goigs eren molt buscats pels amos de bestiar, els quals els penjaven a la porta d'entrada del corral, amb la seguretat que així el sant preservaria aquells animals.

EL PORQUET DE SANT ANTONI

La ciutat de Solsona
tancada amb els portals,
tenia una tradició bona
i festes molt originals.

Els pagesos del voltant
compraren un porquet,
el presentaren al Sant
quan ja no feia fred.

Li oferiren amb devoció,
li posaren un picarol,
li donaren la benedicció
i que anés a donar el vol.

Recorria els carrers,
de tots era respectat
no feia mal a res
la joguina de la ciutat.

Al sentir el picarolet
li prepararen de menjar
deien: —Mira, mira vailet,
baixa-li a portar.

Aquelles padrinetes
assegudes al graonet
li donaven cosetes
amb el cistellonet.

Els frares i capellans
quan entraren a passejar
arreplegaren glans
que el feien engreixar.

Arribaren ja les festes
de Nadal i els Reis;
per ell eren molt tristes
perquè li feien les lleix.

Sortia el pregoner
amb les manadores
feien sortir al carrer,
particularment les dones.

Feien la caritat al Sant
amb tot el seu amor,
així anaren participant
a la rifeta del porc.

Per la festa del Sant,
acabada la solemnitat
amb la gent al davant
era el porc sortejat.

Com que li tenien estimació,
quan el volien matar
els feia tanta compassió
i els hi escapava el plorar.

Al comprar el porc gran
no li tenien la voluntat,
a la placeta del Sant
era del tot ben animat.

El qui es triava el porc
estava del tot content,

se li eixamplava el cor
al portar-li aquell present.

Els camàlics i matadors
al portar-lo, anaven dient:
Sant Antoni gloriós
ens atiparem de coca i
[aiguarent.

Els qui arribaven tard
maleïen el dimoni
en comptes de dir-li: Déu-vos
[guard
voltes com el porc de Sant
[Antoni.

LA CANDELERERA

Aquesta festa havia estat també molt celebrada pel poble. La gent acudia a missa, que s'hi repartia i es beneïa la candela, a la qual s'atribuïen diversos poders, com per exemple el de desfer la tempesta d'estiu si s'encenia, o bé il·luminar i fer trobar el camí del cel quan un moria si en aquell precís moment es mantenia la candela encesa.

Aquest dia es feia una processó molt solemne al voltant del temple, i alguna gent assistia a missa a diferents llocs per tal de poder arreplegar unes quantes candeles i tenir-les per a fer front a les necessitats esmentades, o algunes altres com el fet que si el dia de la Candelera la candela no s'apagava durant la processó es tenia la seguretat que totes les "llocades que es possessin aquell any anirien bé i neixerien tots els polls".

DIMECRES DE CENDRA

Era costum que a les dotze de la nit de dimarts a dimecres de cendra es fes una tocada de campanes, que assenyalaven que

Fets, costums i llegendes

EL SOLSONÈS, II

Pinell de Solsonès

Madrona

Miravé

Sallent

Sant Climent

Pinós de Solsonès

Ardèvol

Matamargó

Sant Just d'Ardèvol

Vallmanya

Riner

Freixenet de Solsonès

El Miracle

Santa Susanna

Su

Sant Llorenç de Morunys

Solsona

Llanera de Solsonès

Altés

Ogern

JOAN BELLMUNT I FIGUERAS

